

Nr 181.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, om ändrad lydelse av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt om ändrad lydelse av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; given Stockholms slott den 4 april 1917.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

lag om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

lag om ändrad lydelse av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt

lag om ändrad lydelse av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet
den 21 mars 1862.**

Häri genom förordnas, att § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ordföranden — — — — —

— — — — — utsedda.

Sedan protokollet blivit justerat, skall en förteckning över de vid stämman fattade beslut nästa sön- eller helgdag, då gudstjänst hålles, från predikstolen i kyrkan uppläsas. Hör till kommun jämväl annex- eller kapellförsamling, skall uppläsning ske allenast i kommunens huvudkyrka.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1917.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häriigenom förordnas, att § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

2. — — — — —

e) Domhavanden skall vid offentlig, i en eller flera ortstidningar minst sex dagar förut kungjord förrättning sammanräkna de avgivna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas, så snart omständigheterna det medgiva, och senast inom fjorton dagar från valens förrättande.

Vid — — — — — avslutad.

§ 20.

Kungörelse om urtima landsting skall utfärdas av Konungens befallningshavande, och böra de ärenden, som därvid skola handläggas, i kungörelsen uppgivas. Kungörelsen skall av Konungens befallningshavande i god tid avsändas för intagande minst fjorton dagar före mötet i en eller flera tidningar inom länet.

Landstingets ordförande skall om mötet särskilt underrättas.

§ 62.

Besvär — — — besvär.

Konungens befallningshavande — — — — — anslås.

Vinnes — — — upphäva.

Över landstingets beslut, som i § 2 mom. 6—9 avses, må ej klagas.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1917.

Förslag

till

L a g

**om ändrad lydelse av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse
i Stockholm den 23 maj 1862.**

Härigenom förordnas, att § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Mom. 1. Kallelse till valförrättningen utfärdas av magistraten samt kungöres för varje valkrets minst åtta dagar förut genom offentligt anslag å rådhuset och kallelsens införande i den tidning, varuti överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

I kallelsen skall tiden för valförrättningen noggrant angivas.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1917.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet
anförde departementschefen, statsrådet von Sydow:

Uppläsning i kyrka av världsliga kungörelser är här i landet ett
publikationssätt av mycket åldrigt datum. Det omtalas redan i 1571
års kyrkoordning och i sådana ordalag, att man måste antaga, att detta
publikationssätt redan då varit vanligt. Den i kyrkoordningen givna
tillåtelsen till uppläsande i kyrka av världsliga kungörelser synes emel-
lertid hava blivit begagnad i en utsträckning, som ej från början varit
avsedd. Detta föranledde att, på prästerskapets besvär över det
överhandtagande bruket att från predikstolarna avkunna världsliga kun-
görelser, genom nådig resolution den 6 november 1635 stadgades, att
»socknestembnor, sedlar och hvad annat, som icke så nödigt ähr at aff
predikstolen affkunnas böör eller tiener, thet vill Kongl. Maj:t at thet
härefter icke skee må, uthan på Sockne eller Tingsstugor upläsas och
förkunnas».

Historik.

Även sedermera hava tid efter annan åtgärder vidtagits i syfte att minska kungörelseuppläsandet i kyrkorna, men, som det synes, utan vidare framgång.

Sålunda utfärdades den 1 juni 1894 den ännu gällande lagen angående kungörelsens uppläsande i kyrka. Där föreskrives att, förutom i de fall då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skall uppläsas i kyrka, sådan uppläsning skall äga rum allenast när Konungen eller dess befallningshavande därom särskilt förordnar; dock att församling, genom beslut å kyrkostämma, äger medgiva, att jämväl enskildes tillkännagivanden må, där sådant åskas, i kyrka kungöras, vederbörande präst obetaget att vägra uppläsning av tillkännagivande, som i anseende till innehåll eller avfattningen finnes därtill otjänligt. Genom cirkulär till Kungl. Maj:ts befallningshavande i rikets samtliga län den 28 maj 1897 meddelades föreskrifter i syfte att åstadkomma ytterligare inskränkningar i kungörelseuppläsandet. Sålunda anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshavande, bland annat, att för varje tillkännagivande, som intoges uti länskungörelserna vare sig på grund av föreskrift i lag eller författning eller efter Kungl. Maj:ts befallningshavandes eget förordnande eller på begäran av annan ämbetsmyndighet, tjänsteman eller enskild, och om vilket ej funnes uti lag eller författning uttryckligen föreskriven uppläsning i kyrka, noga pröva, om uppläsning av tillkännagivandet vore av förhållandena påkallad, om kungörelsen behövde i sin helhet eller endast delvis uppläsas samt om uppläsningen borde ske i alla länets kyrkor eller endast någon eller några av dem. Detta cirkulär upphävdes sedermera genom kungörelsen den 23 oktober 1915 angående länskungörelser, i vilken kungörelse intogos föreskrifter av i huvudsak enahanda syfte som bestämmelserna i omförmälda cirkulär.

1905 års
riksdags
skrivelse.

Uti skrivelse den 31 mars 1905 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för ytterligare inskränkning i det föreskrivna kungörelseuppläsandet från predikstolen. I skrivelsen, som var föranledd av en vid riksdagen väckt motion, erinras till en början, hurusom genom nyssnämnda lag angående kungörelsens uppläsande i kyrka ett steg tagits till inskränkning av kungörelsens uppläsande från predikstolarna och att i cirkuläret den 28 maj 1897 föreskrifter meddelats i syfte att åstadkomma ytterligare minskning i detta uppläsande. Vidare erinras, att 1898 års kyrkomöte, med erkännande att genom nyssnämnda författningar banats väg till ett mera rationellt tillvägagående i det ifrågasvarande avseendet, likväl ansett sig böra ingå med underdånig anhållan, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för inskränkning i väsentlig mån

av kungörelsens uppläsande från predikstolen, men att det av kyrkomötet uttalade önskemål då ännu icke blivit i vidare mån uppfyllt än att genom nådigt cirkulär den 1 mars 1901 Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppmärksamhet blivit fäst å angelägenheten att noggrannt iakttaga föreskrifterna i 1897 års cirkulär. I riksdagens skrivelse anföres vidare, att det enligt riksdagens mening funnes goda skäl för att ytterligare inskränka det föga tidsenliga uppläsandet i kyrkorna av en mängd olikartade kungörelser. Från allmänt medborgerlig och kommunal synpunkt måste detta sätt att bringa kungörelser till allmänhetens kännedom numera anses blott ofullständigt fylla sitt ändamål. Till statskyrkan icke hörande medborgare och ett stort antal av hennes egna medlemmar betjänades icke därav. På många håll stode kyrkan merendels tom, under det att offentliggörandet skedde av vad staten hade att tillkännagiva och påbjuda. På grund av svårigheten att rätt fatta och minnas åtminstone ett något utförligare muntligt meddelande vore jämväl de kyrkobesökande redan nu i många fall hänvisade till att på annat sätt erhålla närmare kännedom om mera viktiga ärenden. Vidare syntes det brukliga kungörelseläsandet ur kyrklig synpunkt vara synnerligen olämpligt, då det vore icke allenast främmande för gudstjänstens idé utan tillika störande för det religiösa livet. Slutligen vore det med hänsyn till den prästerliga ämbetsverksamheten värt beaktande, att prästen genom ifrågavarande åliggande kunde finna sig nödsakad att på ett brådskande sätt utföra sin egentliga ämbetsgärning eller bliva ställd i det ytterst plågsamma läget att nödgas lämna intyg om en uppläsning från predikstolen, som på grund av andra oundgängliga åligganden ej kunnat på ett fullt lagenligt sätt äga rum. Stundom kunde nämligen kungörelseuppläsandet bliva ganska tidskrävande, ej minst på landsbygden, där man av sparsamhets- och bekvämlighetsskäl ofta nog för sina enskilda tillkännagivanden föredroge predikstolen framför tidningarna, som dock numera knappast torde saknas i någon by eller gård.

Över denna riksdagens skrivelse hava yttranden avgivits av överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i samtliga län.

Uti underdånig skrivelse den 24 november 1909 anhöll kyrkomötet, att Kungl. Maj:t täcktes, så snart ske kunde, vidtaga åtgärder för fullständigt upphävande av eller väsentlig inskränkning uti gällande föreskrifter om världsliga kungörelsens uppläsande i kyrkan. Skrivelsen var föranledd av två motioner i ämnet. I den ena av dessa framställas vissa förslag åsyftande inskränkning i kungörelseuppläsandet. Enligt dessa förslag skulle dock bibehållas uppläsandet av kommunala myn-

1909 års
kyrkomötes
skrivelse.

digheters kungörelser och protokoll, dessa senare för beräknande av besvärstiden. Kyrkomötet yttrar i sin skrivelse, att kyrkomötet, utan att vilja ingå på prövning av enskildheterna i det uti nyssnämnda motion framställda förslag, vore ense med motionären därom, att frågan icke kunde bliva ändamålsenligt och slutgiltigt löst, med mindre former utfunnes, som i fråga om de världsliga kungörelserna kunde helt ersätta det nuvarande kungörelsesättet. En så genomgripande förändring vore dock förenad med ej obetydliga svårigheter och krävde en omfattande utredning rörande alla de olika slag av meddelanden, som borde bringas till allmänhetens kännedom, och ändamålet därmed. En uppgift för denna utredning bleve det då också att undersöka, i vad mån tidningarna, anslag vid sockenstugor eller kommunalrum eller andra publikationsmedel kunde träda i den gamla kungörelseläsningens ställe. I varje fall syntes någon avsevärd ytterligare inskränkning i den sistnämnda icke kunna åvägabringas utan ändring i vidkommande lagar och författningar.

Stockholms
stads
konsistorii
skrivelse.

Stockholms stads konsistorium har vidare uti underdånig skrivelse den 28 januari 1913 hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder för införandet av en för Stockholms förhållanden lämpligare anordning av kungörelsers delgivande åt allmänheten. Konsistoriet förklarar sig dela den uppfattningen, att kungörelseläsandet kunde hava vissa skäl för sig när det gällde landsortsförsamlingarna. Men lika övertygat vore konsistoriet, att kungörelseuppläsandet i huvudstadens kyrkor vore icke endast fullständigt onödigt utan rent av förargelseväckande. Icke ens kungörelse om kyrkostämmor eller uppläsning av protokoll, hållna vid kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd, hade någon som helst praktisk betydelse, eftersom ingen brydde sig om att lyssna därpå. Annonsering i tidning av kallelse till kyrkostämma vore fullt tillräcklig. Uppläsning av protokoll kunde ersättas med anslag å kyrkodörren med hänvisning att protokollet funnes tillgängligt å pastorsexpeditionen. Då i avseende å kyrkostämma samt kyrko- och skolråd ävensom rörande andra kyrkliga och civila angelägenheter andra bestämmelser vore meddelade för Stockholm än för det övriga landet, ansåge konsistoriet den begärda reformen i kungörelseläsandet icke innebära något märkligt undantag.

1914 års
riksdags
skrivelse.

Slutligen har riksdagen i skrivelse den 2 mars 1914, med erinran om den ut 1905 års riksdagsskrivelse gjorda framställning om åtgärders vidtagande för ytterligare inskränkning i det föreskrivna kungörelseupp-

läsandet från predikstolen, vidare anført, att, enligt vad riksdagen inhämtat, vid den av Kungl. Maj:t med anledning av samma skrivelse föranstaltade utredning av hithörande spörsmål frågan om kommunala protokolls uppläsande icke skulle komma under omprövning, men att enligt riksdagens mening dock i stort sett samma skäl, som i allmänhet talade emot ifrågavarande kungörelsesätt, jämväl i detta fall ägde giltighet. Härmed ville riksdagen likväl icke förneka, att kommunala tillkännagivanden i jämförelse med åtskilliga andra meddelanden från predikstolen intoge en viss särställning genom det speciella ortsintresse de ägde för kommunmedlemmarna. Skulle det därför förhålla sig så, att i en del trakter av landet kommunalprotokollens uppläsande alltfjämt av de kyrkobesökande med uppmärksamhet åhördes, borde naturligen, därest en förändring skulle komma till stånd, stor varsamhet iakttagas. Måhända vore det lämpligt, att samma utväg, som kommit till användning vid enskilda tillkännagivandens offentliggörande, i förevarande fall anlätades, och det sålunda överlämnades åt vederbörande stämma att själv besluta, huruvida kungörande från predikstolen skulle ske eller ej. I varje fall syntes det riksdagen önskvärt, att den redan igångsatta utredningen utsträcktes också till detta område, därvid undersökningen givetvis borde avse formen för offentliggörande ej blott av kommunalstämmas utan ock av kyrkostämmas protokoll. En särskild svårighet, när det gällde att bestämma en annan form för kungörande av här ifrågavarande handlingar, mötte i det förhållandet, att i sådant fall jämväl en ny utgångspunkt för besvärstidens beräkning måste utfinnas. Utan att närmare ingå på denna säkerligen ganska svårlösta fråga ville riksdagen dock uttala, att på en nöjaktig lösning måste ställas de fordringar, att, å ena sidan, sagda utgångspunkt bleve till tiden bestämt fixerad och offentligen kungjord samt, å andra sidan, garanti vunnes därför, att vid nämnda tidpunkt protokollet verkligen föreläge i vederbörligen justerat skick. Dessutom borde givetvis tillses, att besvärstiden måtte börja löpa ju för dess hellre, räknat från beslutets dag.

På grund av vad sålunda anförts anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte, i sammanhang med behandlingen av 1905 års riksdags skrivelse, taga under omprövning, huruvida bestämmelsen i § 23 av förordningen om kommunalstyrelse på landet angående kommunalstämmoprotokolls uppläsande i kyrkan kunde inskränkas eller helt borttagas.

Över riksdagens skrivelse hava yttranden avgivits av överståthållarämbetet, Konungens befallningshavande i samtliga län, domkapitlen, Stockholms stads konsistorium och hovkonsistoriet.

Yttranden
öfver 1914 års
riksdags
skrivelse.

Överståthållarämbetet erinrar, att den ifrågasatta ändringen i § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet saknar betydelse för Stockholm, men att enligt gällande förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863, §§ 15 och 34, kyrkostämmas samt i vissa delar kyrkoråds- och skolrådsprotokoll skola uppläsas i församlingens kyrka. Överståthållarämbetet anser icke, att det kan påstås, att denna uppläsning vållar någon egentlig olägenhet, men ej heller att församlingsmedlemmarna däråt ägna någon särskild uppmärksamhet; utan svårighet torde annat lämpligare sätt för beslutens kungörande kunna utfinnas. Emellertid ansåge ämbetet, att ändring i denna riktning icke borde vidtagas, innan vederbörande kyrkostämmor lämnats tillfälle att uttala sig öfver önskvärdheten därav.

Länsstyrelserna hava i sina yttranden uttalat ganska skiftande meningar.

För bibehållandet av nu gällande tillvägagångssätt uttala sig Konungens befallningshavande i *Kalmar län* samt i viss mån jämväl Konungens befallningshavande i *Gottlands* och *Malmöhus län*.

I sådant avseende yttrar Konungens befallningshavande i *Kalmar län*, att på landsbygden rådde en tämligen allmän önskan om bibehållande av bestämmelsen om kommunalstämmoprotokolls uppläsning. Befallningshavanden ansåge sig därför icke heller böra förorda någon förändring härutinnan. Detsamma gällde i fråga om kyrkostämmas samt kyrkoråds och skolråds protokoll. — Konungens befallningshavande i *Gottlands län* anför, att inom länet, enligt vad befallningshavanden inhämtat, de kyrkobesökande i allmänhet med stort intresse följde uppläsandet av kommunalstämmoprotokollen och att det knappast vore överensstämmande med befolkningens önskan, att uppläsandet borttoges eller inskränktes. Härutinnan torde emellertid förhållandena vara olika i olika trakter av landet; skulle därför en förändring anses erforderlig, borde det lämnas åt församlingarna själva att bestämma, huruvida uppläsning i kyrkan skulle ske eller icke. Beslötet borttagande av uppläsandet, erfordrades givetvis föreskrift om annan utgångspunkt för besvärstidens löpande och därvid syntes lämpligen kunna anlitas den utvägen att, efter stämmoprotokollets justering, underrättelse därom och om stället, varest protokollet hölles tillgängligt, meddelades dels genom anslag å den lokal, där kommunalstämma vanligen hålles, dels medelst tillkännagivande nästa efter protokollsjusteringen infallande gudstjänsttag från predikstolen i församlingens kyrka. Besvärstiden borde då löpa från sistnämnda tillkännagivande. — Konungens befallningshavande i *Malmöhus län* yttrar, att inom länet vore meningarna delade rörande lämplig-

heten av bestämmelsens borttagande eller inskränkande. Säkert vore emellertid, att bestämmelsens borttagande icke skulle vinna allmänt gillande. Det lede icke tvivel, att i åtskilliga orter befolkningen vore van att genom kommunalstämmoprotokollens uppläsning i kyrkan vinna kännedom om vad vid stämman förekommit, och å dylika orter kunde uppläsandet icke sägas vara en formalitet, som kunde saklöst slopas. Det borde därför överlätas åt kommunerna själva att bestämma om protokollet skulle uppläsas eller ej. Konungens befallningshavande tänkte sig en sådan ändring av författningen att, därest kommunen så beslutat, samtliga kommunalstämmoprotokoll eller vissa av dem skulle uppläsas från predikstolen, men att i annat fall, sedan protokollet blivit uppsatt och justerat, kungörelse därom skulle från predikstolen uppläsas med angivande i båda fallen av platsen, varest protokollet funnes tillgängligt. Tiden för besvärns anförande skulle räknas från dagen, då protokollet eller kungörelsen blivit uppläst i kyrkan.

Samtliga övriga länsstyrelser hava uttalat sig för borttagandet av bestämmelsen om kommunalstämmoprotokolls uppläsande i kyrka.

Konungens befallningshavande i *Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens* och *Norrbottens* län hava föreslagit, att beträffande offentliggörandet av kommunalstämmo- liksom kyrkostämmobeslut skulle gälla samma bestämmelser, som finnas föreskrivna i fråga om vägstämmas beslut i 52 och 80 §§ väglagen. Sålunda skulle i vederbörande kyrka uppläsas tillkännagivande, att stämma hållits och att protokollet funnes för den, som önskade därav taga del, under besvärstiden tillgängligt på plats, som av stämman därtill blivit bestämd. Besvärstiden skulle räknas från det sådant tillkännagivande blivit i kyrkan uppläst. Konungens befallningshavande i *Stockholms* län föreslår, att i stället för uppläsandet i kyrka av stämmoprotokoll (kommunal-, kommunalfullmäktige-, kyrkostämмо-) endast en förteckning å de vid stämman fattade besluten upplästes. Konungens befallningshavande i *Skaraborgs* län anser att, i analogi med § 61 landstingsförordningen, det vore tillfyllest, att endast ett kortare sammandrag av protokollet, innefattande det huvudsakliga av besluten, upplästes från predikstolen med hänvisning till den, som önskade erhålla närmare kännedom om protokollets innehåll, att efteråt i kyrkan eller hos kommunalstämmans ordförande taga del av detsamma. Konungens befallningshavande i *Södermanlands, Kristianstads* och *Örebro* län hava förordnat ett förfarande i överensstämmelse med § 42 i förordningen om kommunalstyrelse i stad. Det justerade protokollet skulle sålunda å förut bestämd dag offentligen uppläsas och besvärstiden räknas från detta

uppläsande. Konungens befallningshavande i *Blekinge* län har föreslagit att, i stället för det nu brukliga uppläsandet i kyrka av kommunalstämmoprotokoll, det justerade protokollet hålles på sätt som funnes lämpligt, exempelvis hos stämmans ordförande, tillgängligt för allmänheten under viss tid och att kungörelse härom, angivande tiden för protokollets tillhandahållande, vilken tid icke finge bestämmas kortare än åtta dagar och två timmar varje dag, skulle anslås å sockenstugan eller annan plats, som av kommunalstämman bestämdes, och möjligen därjämte intagas i tidning i orten. Besvärstiden skulle räknas från anslagsdagen, vilken skulle vara i kungörelsen utsatt. Konungens befallningshavande i *Västmanlands* län förklarar sig instämma i riksdagens skrivelse, och Konungens befallningshavande i *Kopparbergs* län förordar nådigt bifall till vad riksdagen i sin skrivelse hemställt. Konungens befallningshavande i *Jönköpings*, *Älvsborgs* och *Jämtlands* län hava framhållit önskvärdheten av att kungörandet i kyrka avskaffades, men icke framställt några särskilda förslag.

Domkapitlen i *Uppsala*, *Skara*, *Växjö*, *Lund*, *Karlstad*, *Härnösand*, *Visby* och *Luleå* samt *Stockholms stads konsistorium* och *hovkonsistoriet* hava i sina utlåtanden instämt i riksdagens skrivelse. Domkapitlet i *Linköping* anser det av praktiska skäl ej vara tillrådligt att helt och hållet borttaga den möjlighet till kommunalstämmoprotokollens snabba bekantgörande, som nu förefunnes genom protokollens uppläsande i kyrkan, men domkapitlet håller före, att ett ej oväsentligt steg till ernående av det i riksdagens skrivelse omförmälda syftet skulle vinnas genom ett stadgande i den riktningen, att kommunalstämmornas beslut i korta rubriker kungjordes i vederbörande kyrkor. Domkapitlet i *Strängnäs* yttrar, att då delgivning av kommunalstämmoprotokoll syntes kunna ske i analogi med de bestämmelser, som vore givna i §§ 20 och 42 förordningen om kommunalstyrelse i stad, tillstyrkte domkapitlet bifall till förslaget om borttagande av bestämmelsen om dessa protokolls uppläsande i kyrkan. Domkapitlet i *Västerås* förklarar sig anse, att kommunalstämmoprotokoll icke längre behövde uppläsas i kyrkorna. Vad anginge utgångspunkten för besvärstidens beräkning ansåge domkapitlet att, om protokollsjustering, som icke kunde ske å den stämma, för vilken protokollet gällde, alltid jämlikt § 23 förordningen om kommunalstyrelse på landet skedde på utsatt särskild justeringsstämma och protokollet då offentligen upplästes, besvärstiden skulle kunna räknas från denna stämma. I de fall då protokollsjustering kunde företagas genast, torde besvärstiden kunna räknas från den beslutande stämman. Domkapitlet i *Göteborg* yttrar, att då bestämmelsen om kommunalstämmoprotokolls

uppläsande i kyrka ej visat sig medföra någon nämnvärd olägenhet för vare sig prästerna eller församlingarna, men däremot särskilt den fördel genom denna anordning vunnas, att utgångspunkten för besvärstidens beräkning bleve fixerad, och då något lämpligare sätt för dessa protokolls bringande till församlingarnas kännedom med bibehållande av nämnda fördel ej torde kunna finnas, ansåge domkapitlet sig sakna skäl att tillstyrka ändring i förevarande bestämmelse. Domkapitlet i Kalmar anför, att det vore i högsta grad önskvärt att kungörelseuppläsandet i kyrkorna i möjligaste mån ytterligare inskränktes. Vad beträffade de kommunala kungörelserna, måste dock försiktighet iakttagas vid deras borttagande. Ätminstone inom landsförsamlingarna i Kalmar stift vore förhållandet, att kyrkofolket ännu alltjämt satte värde på att få höra dessa kungörelser uppläsa i kyrkan. Såsom ett lämpligt övergångsstadgande föresloge därför domkapitlet, att åt kommunalstämman skulle lämnas befogenhet att bestämma om sättet för kommunalstämmoprotokolls offentliggörande.

I skrivelsen den 31 mars 1905 har riksdagen anhållit om åtgärders vidtagande för ytterligare inskränkning i det föreskrivna kungörelseuppläsandet från predikstolen. Någon tvekan synes icke böra råda om önskvärdheten av att inskränkningar i detta avseende komma till stånd, men för frågans bedömning i hela dess vidd erfordras utredningar, vilka ännu icke äro slutförda. Med hänsyn till den mångfald av ännu gällande författningar, i vilka föreskrifter meddelas om uppläsning i kyrka av kungörelser, måste dessa utredningar bliva synnerligen vidlyftiga. Undersökning måste nämligen verkställas, huruvida i varje särskilt fall där ett dylikt publikationssätt är föreskrivet, detta bör bibehållas eller ock borttagas och ersättas med något annat, som med hänsyn till ändamålet med kungörandet må finnas lämpligt. Jag anser mig därför böra för närvarande inskränka mig till de specialfall, som avses i 1914 års riksdags skrivelse och därmed sammanhängande frågor.

*Departements-
chefen.*

Den i denna skrivelse begärda undersökning hänför sig visserligen endast till frågan, huruvida bestämmelsen i § 23 av förordningen om kommunalstyrelse på landet angående kommunalstämmoprotokolls uppläsande i kyrkan kunde inskränkas eller helt borttagas. I skrivelsen framhålles emellertid, att även frågan om kyrkostämmoprotokolls uppläsande i kyrka bör i detta sammanhang komma under omprövning. Likaledes torde, då av § 36 mom. 4 sista stycket, jämfört med § 75 i sistnämnda förordning, framgå, att jämväl kommunalfullmäktiges proto-

koll skola uppläsas i kyrkan, nu förevarande undersökning böra omfatta även dessa senare protokoll.

Förutom de fall, då, på sätt nu är nämnt, föreskrifter äro meddelade om uppläsande i kyrka av vissa stämmoprotokoll, finnas i kommunalförfattningarna även föreskrifter om uppläsande i kyrka av vissa kommunala meddelanden. Det torde vid sådant förhållande vara lämpligt att i detta sammanhang ägna uppmärksamhet jämväl åt dessa föreskrifter, helst som i skrivelsen hänvisas till 1905 års riksdagsskrivelse, som handlar om inskränkning i allmänhet av kungörelseuppläsandet från predikstolen.

De på civildepartementets föredragning ankommande kommunala författningar, vilka innehålla föreskrifter om uppläsning i kyrka av protokoll eller kungörelser, äro följande, nämligen förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Innan jag övergår till granskning av de i dessa författningar förekommande speciella föreskrifterna om uppläsandet i kyrka av protokoll eller kungörelser, torde vara lämpligt att helt allmänt skärskåda betydelsen av detta kungörelsesätt.

I forna dagar, då underlåtenhet att bevista gudstjänsten till och med kunde medföra straffpåföljd, kunde nog med ett visst berättigande antagas, att ett tillkännagivande från predikstolen skulle hava åsyftad verkan, d. v. s. komma till deras kännedom, som vederborde. Så torde emellertid under nuvarande förhållanden icke vara händelsen. Det torde icke heller kunna bestridas, att det ligger något motbjudande i att från predikstolen skola uppläsas en mängd olikartade, stundom synnerligen vidlyftiga meddelanden, av vilka de flesta för åhöraren hava föga eller intet intresse. Av de myndigheter, som yttrat sig i frågan, hava också det stora flertalet uttalat sig för en ändring av nu ifrågasvarande bestämmelser.

Å andra sidan torde icke heller böra förbises, att detta av ålder begagnade kungörelsesätt, som har flera århundradens hävd, så vuxit sig in i det allmänna föreställningssättet, att man icke ens under nu rådande tidsförhållanden kan helt fränkänna det betydelse. Detta gäller framför allt tillkännagivanden, som hänföra sig till ortsförhållanden på landet, sålunda i främsta rummet just kommunala meddelanden. Om uppläsandet i kyrka inskränktes huvudsakligen till sådana fall och om på samma gång det upplästa icke genom sin vidlyftighet avskräckte

från att åhöra detsamma, skulle helt säkert ett långt större flertal taga del av dessa tillkännagivanden, än vad nu är händelsen, och därigenom också ändamålet med uppläsandet i vida högre grad vinnas. En reform av uppläsandet i kyrka i allmänhet synes därför böra gå i den riktning, att uppläsandet i huvudsak inskränkes till sådana fall, som hänföra sig till rena ortsförhållanden på landet, och att själva tillkännagivandet göres så kortfattat, som omständigheterna medgiva.

Från dessa synpunkter torde de i kommunalförfattningarna förekommande föreskrifterna i nu ifrågakvarande avseende böra skärskådas.

Förordningen om kommunalstyrelse på landet innehåller föreskrifter om uppläsande i kyrka av kommunala meddelanden i §§ 16 och 23, § 29 mom. 5 c, § 32 mom. 3, § 36 mom. 1 och § 65.

Kungörelse om kommunalstämma, varom förmäles i § 16, torde väl få anses vara ett meddelande, som för kommunernas medlemmar är av det allmänna intresse, att dess uppläsande från predikstolen är fullt motiverat, även om kungörelsen anslås å viss plats eller intages i tidning. Detsamma torde gälla beträffande tillkännagivande enligt § 65 om tid och ort för tillhandahållande av kommunens debiterings- och uppbördslängd samt röstlängd.

Vad angår uppläsande i kyrka, enligt § 29 mom. 5 c och § 32 mom. 3, av kungörelse rörande tid och ställe för sammanräkning av röster, avgivna vid kommunalfullmäktigeval, torde åtminstone den i § 29 mom. 5 c omförmälda förrättning vara av det allmänna intresse för kommunens medlemmar, att anledning kan anses föreligga att bibehålla föreskriften om uppläsande i kyrka av tillkännagivande om förrättningens företagande. Om också icke detsamma kan, såsom erfarenheten torde hava visat, sägas vara händelsen i fråga om ny röstsammanräkning enligt § 32 mom. 3, synes dock icke vara lämpligt att i fråga om dessa förrättningar föreskriva ett olikartat kungörelsesätt. För bibehållandet av uppläsande i kyrka av tillkännagivande rörande dessa förrättningar talar även den omständighet, att röstsammanräkningen är att anse såsom en avslutning av det å kommunalstämma eller, där kommunen är delad i valdistrikt, å distriktsstämma förrättade valet.

Enligt § 36 mom. 1 skall kungörelse om sammanträde med kommunalfullmäktige uppläsas i kyrkan och, om fullmäktige så besluta, anslås å viss plats eller införas i tidning. Då därjämte varje fullmäktig skall personligen kallas till sådant sammanträde och kommunens övriga medlemmar icke hava någon talan vid sammanträdet, kunde möjligen ifrågasättas, huruvida kungörelsens uppläsande i kyrkan skall anses be-

hövligt. Tillräckliga skäl synes dock föreligga för bibehållande av detta kungörelsesätt. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att det för kommunens medlemmar i gemen måste vara av intresse att erhålla kännedom om tid, ställe och överläggningsämne för dylikt sammanträde, vars förhandlingar, enligt bestämmelse i § 36 mom. 4, äro offentliga.

Enligt § 23 skall det justerade kommunalstämmoprotokollet nästa sön- eller helgdag, då gudstjänst hålles, uppläsas från predikstolen i kyrkan. Här förutsättes sålunda uppläsning av protokollet i dess helhet. Att uppfatta och i minnet kvarhålla innehållet i ett från predikstolen uppläst, ofta vidlyftigt protokoll torde möta ganska stora svårigheter. Det torde också vara säkert att den, som särskilt intresserar sig för de i protokollet intagna besluten eller något visst av dem, icke åtnöjer sig med den kännedom han fått genom uppläsandet, utan förskaffar sig sådan genom att taga del av protokollet hos den, som enligt § 25 har detsamma i förvar. Uppläsandet kan dock icke sägas hava varit utan nytta. Den intresserade har fått veta, att kommunalstämman fattat beslut i vissa frågor, och hans kännedom härom sätter honom i tillfälle att å vederbörlig ort taga närmare del av beslutets innebörd och de skäl, som legat till grund för detsamma. Om detta resonemang är riktigt, blir frågans naturliga lösning den, att icke protokollet i dess helhet uppläses, utan endast en förteckning å de beslut, som fattats å kommunalstämman. Redan i kungörelsen om kommunalstämmans hållande angives vilka ärenden därvid skola förekomma. Den, som är intresserad av dessa frågor, har antagligen varit närvarande vid kommunalstämman och vet följaktligen, redan innan de fattade besluten kungöras i kyrkan, huru dessa utfallit. Har han icke varit närvarande, får han genom uppläsandet från predikstolen av en förteckning å de ärenden, som avgjorts, reda på vilka dessa äro. Detta torde också för honom vara tillfyllest. För kommunalstämmans ordförande kan det icke anses vara betungande att till vederbörande prästman insända en förteckning å de fattade besluten i stället för att till honom insända protokollet eller en avskrift därav. För prästen, som skall verkställa uppläsningen, blir naturligtvis arbetet betydligt förenklat.

Om den nu ifrågasatta anordningen vidtages och sålunda § 23 omarbetas i antydd riktning, behöves icke någon ändring i avseende å beräkning av besvärstiden. Denna kommer sålunda, i närmaste överensstämmelse med vad som nu är händelsen, att löpa från dagen för förteckningens uppläsande. Några nya bestämmelser i avseende å besvärsförfarandet behöva sålunda icke införas, vilket, särskilt på detta område, torde böra så vitt möjligt undvikas. Någon ändring av tredje stycket

i § 75, där hänvisning göres till § 23, blir icke behöfelig. Vad slutligen angår kommunalfullmäktiges beslut, skola dessa, med stöd av § 36 mom. 4, sista stycket, underkastas samma förfarande som gäller i fråga om kommunalstämmas beslut. Någon ytterligare lagändring behöves följaktligen icke för att beträffande kungörandet av fullmäktiges beslut införa det föreslagna enklare förfaringssättet.

Enligt § 5 mom. 2 c) i *förordningen om landsting* skall val av landstingsmän förrättas å landet i regel Marie bebådelsedag, men eljest å förut bestämd dag under senare hälften av mars månad. Röstsammanräkningen skall enligt § 5 mom. 2 e) verkställas av domhavanden vid offentlig förrättning, som skall påbörjas senast inom fjorton dagar efter valens förrättande. Dagen för röstsammanräkningen kommer sålunda alltid att falla inom en till sina gränser lagligen bestämd, ganska kort tidsperiod. Kungöres dagen för förrättningen i en eller flera ortstidningar, bör det sålunda icke vålla någon svårighet eller tidsförlust för den, som är så intresserad av röstsammanräkningen, att han önskar övervara densamma, att av tidningarna erhålla kännedom om förrättningsdagen. Nu föreskrives sådant kungörelsesätt endast under förutsättning att så lämpligen kan ske. Däremot skall alltid kungörelse om förrättningen uppläsas i valkretsens kyrkor minst sex dagar förut. Då sålunda dagen för förrättningen alltid skall vara bestämd så tidigt, att kungörelse därom kan uppläsas sex dagar förut i kyrkorna, bör det icke möta någon svårighet att i tillräckligt god tid få in motsvarande kungörelse i en eller flera ortstidningar. Detta senare kungörelsesätt synes därför alltid böra komma till användning. Kungörandet i kyrkorna, vilket icke förekommer i fråga om dylik röstsammanräkning i stad, torde däremot saklöst kunna borttagas även för landet. Den, som önskar få reda på när röstsammanräkningen skall äga rum, går säkerligen ej i kyrkan för att få höra kungörelsen därom uppläsas, utan han ser efter i någon ortstidning eller skaffar sig underrättelse därom direkt hos domhavanden. En dylik förrättning torde ej heller kunna anses äga ett sådant speciellt kommunalt intresse, att detta kan motivera uppläsandet i kyrkorna i valkretsens samtliga kommuner av kungörelsen om densamma. Att *valresultatet* tidigt blir känt, därom kan man vara förvissad att tidningspressen drager försorg.

Kungörelse om urtima landsting skall enligt § 20 utfärdas av Kungl. Maj:ts befallningshavande och minst fjorton dagar före den för mötet bestämda tid uppläsas i länets kyrkor samt i god tid avsändas för intagande jämväl minst fjorton dagar före mötet i en eller flera tid-

ningar inom länet. Genom kungörandet i tidningarna erhåller utan tvivel varje landstingsman kännedom om tid och ställe för det urtima landstingets sammanträdande och de ärenden, som därvid skola handläggas. Man kan nämligen icke förutsätta, att ett i ortstidningar intaget tillkännagivande om urtima möte med landstinget skulle undgå deras uppmärksamhet, som äro ledamöter av samma landsting. Man kan även vara viss på att icke blott de tidningar, till vilka kungörelsen insändes, utan även samtliga tidningar inom landstingsområdet komma att innehålla notiser om en så pass märklig tilldragelse som ett förestående urtima landstingssammanträde. Den intresserade allmänheten måste också anses genom tidningsmeddelanden erhålla nöjaktig upplysning om det urtima mötet. Med avseende å dessa omständigheter och då här icke kan anses föreligga något kommunalt intresse, synes kungörelsens uppläsande i landstingsområdets kyrkor icke vara behöfligt.

Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 innehåller i § 6 (lag ¹³ 1913) föreskrift om uppläsning i kyrka av kungörelse om val av stadsfullmäktige. Kungörelsen skall även anslås å rådhuset och införas i den tidning, vari överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas. Beträffande tillkomsten av detta stadgande ber jag få erinra följande.

I förordningen om sockenstämmor i riket den 29 augusti 1843, vilken författning avsåg både landet och städerna — dock ej Stockholm — stadgades i § 4, att sockenstämma skulle pålysas å helgdag från predikstolen i socknens kyrka.

I förordningen om sockenstämmor i Stockholms stad den 16 mars 1847 föreskrevs i § 4, att sockenstämma skulle pålysas från predikstolen i vederbörande församlings kyrka och att underrättelse om stämman skulle införas i det tidningsblad, där stadens styrelse läte sina kungörelser inflyta. I visst fall skulle även anslag ske om stämman.

I förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 (§ 18) bibehölls icke föreskriften om uppläsning i kyrka av kallelse till allmän rådstuga — där val av stadsfullmäktige förrättas — utan infördes i stället föreskrift om kallelsens offentliggörande genom anslag och dess införande i tidning, om sådan utgaves i staden.

I förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 (§ 7) bibehölls för kallelse till val av stadsfullmäktige i huvudsak det i 1847 års förordning föreskrivna sätt för kallelse till sockenstämma; och det finnes ännu efter den senaste lagändringen den 13 juni 1913 kvar i § 6.

Det är sålunda endast i Stockholm, som kallelse till val av stadsfullmäktige sker genom pålysning i kyrka. Det torde dock vara uppenbart, att detta kungörelsesätt, vad Stockholm beträffar, är alldeles onödigt. Tillräcklig kännedom om tid och ställe för dessa val vinnes genom tidningspressen, varför föreskriften om pålysning i kyrka saklöst kan upphävas.

Denna fråga vidröres varken i 1905 eller 1914 års riksdagsskrivelse, och överståthållarämbetet berör den ej heller direkt i sina yttranden över nämnda skrivelser. Ämbetet gör dock i sitt yttrande över den förutnämnda skrivelsen det uttalande, att stadgandena om kungörelsens uppläsande från predikstolen måste anses föråldrade vad angår huvudstaden, där meddelanden bättre kunde bringas till allmänhetens kunskap genom tidningarna. I Stockholms stads konsistorii skrivelse den 28 januari 1913 talas icke heller uttryckligen om uppläsningen av kallelse till stadsfullmäktigeval, men att skrivelsen även avser avskaffandet av sådana kallelser uppläsande i kyrka framgår därav, att konsistoriet vill, vad Stockholm angår, bibehålla uppläsandet i kyrka endast av kungörelser, som uppläsas omedelbart efter predikan, såsom lysningar samt tillkännagivanden om dödsfall, predikoturer, kollekter och annan församlingsverksamhet, böndagsplakatet, kallelse till kyrkomöte samt de alldeles extra ordinära kungörelser, t. ex. tillkännagivande om dödsfall inom kungahuset, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt påbjuda.

I detta sammanhang ber jag att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om ytterligare en ändring i förordningen om landsting.

§ 2 mom. 6 i nämnda förordning erhöll sin nuvarande lydelse genom lag den 25 augusti 1914, varigenom jämväl till samma § fogades tre nya moment, 7, 8 och 9.

Före tillkomsten av nämnda lag stadgades i § 2 mom. 6, sådant detta lagrum lydde enligt lag den 26 maj 1909, att landstinget ägde efter i förordningen angivna grunder fastställa länets indelning i valkretsar för val av landstingsmän med mera ävensom i vissa angivna fall verkställa jämkning i den sålunda fastställda ordningen. Genom lagen den 25 augusti 1914 blevo omförmälda bestämmelser om jämkning i åtskilliga avseenden fullständiga samt i sammanhang härmed överflyttade från § 2 mom. 6 till de tre nya momenten, 7, 8 och 9, i samma paragraf.

I § 62 i förordningen om landsting, vilket lagrum den 13 juni 1913 erhöll sin nuvarande lydelse, stadgas i fjärde stycket, att över landstingsbeslut, som i § 2 mom. 6 avses, må ej klagas. Då genom 1914 års

ändring av § 2 bestämmelserna om jämkning överfördes till mom. 7, 8 och 9, blev lydelsen av § 62 bibehållen oförändrad. Påföljden härav har emellertid blivit, att — medan före ikraftträdandet av 1914 års lag landstings beslut angående jämkning ej kunde överklagas — besvär över dylikt beslut efter samma lags ikraftträdande i saknad av uttrycklig bestämmelse icke kunna avvisas. I detta avseende må hänvisas till Kungl. Maj:ts i regeringsrätten den 15 februari 1916 givna utslag på besvär över beslut av Kristianstads läns landsting i fråga om jämkning i länets indelning i valkretsar för landstingsmannaval. Besvären lämnades visserligen av Kungl. Maj:t utan avseende, men avfattningen av Kungl. Maj:ts utslag torde visa, att Kungl. Maj:t ansett sig böra upptaga besvären till prövning.

Då med 1914 års lag ej torde hava avsetts att göra ändring i då gällande bestämmelser i fråga om besvärsrätten mot landstings beslut, lär sådan ändring böra ske av § 62, att av densamma framgår, att klagan ej må föras över landstings beslut, som i § 2 mom. 7—9 avses.

I anslutning till vad jag här ovan anfört har jag inom civildepartementet låtit utarbета förslag till

lag om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

lag om ändrad lydelse av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt

lag om ändrad lydelse av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Sedan departementschefen uppläst lagförslagen, hemställde departementschefen, att desamma måtte genom proposition framläggas för riksdagen.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

Carl Ugglä.